

Перов Р.В.

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
студент 6-го курсу факультету підготовки слідчих*

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ОБТЯЖУЮЧИХ ОБСТАВИН У ЗЛОЧИНАХ ПРОТИ БЕЗПЕКИ ВИРОБНИЦТВА

У частині 4 статті 43 Конституції України зазначається, що кожен має право на належні, безпечні і здорові умови праці. Забезпечити такі умови можливо лише за рахунок неухильного дотримання правил безпеки. Сьогодні ця проблема є особливо актуальною, оскільки, крокуючи в ногу з науково-технічним прогресом, люди змушені прискорювати темпи і обсяг виробництва, а це призводить до підвищення потужності та складності техніки, появи нових її видів і, як наслідок, до збільшення кількості злочинів у сфері виробництва, переважно пов'язаних зі спричиненням шкоди життю та здоров'ю людей [Тяжкова И.М. Неосторожные преступления с использованием источников повышенной опасности / И.М.Тяжкова; [под ред. д-ра юридических наук, проф. Я.С. Комиссарова]. - СПб.: Юридический центр Пресс, 2002. - С. 213]. Суспільна небезпека таких злочинів полягає в тому, що відхилення від нормативних приписів та встановлених вимог безпеки, що є на підприємствах, шахтах, будовах, у сільському господарстві, можуть спричинити або спричиняють серйозну шкоду життю і здоров'ю працівників виробництва, сторонніх осіб, власності, довкіллю [Кримінальне право України: особлива частина: підручник / [Ю.В. Баулін, В.І. Борисов, В.І. Тютюгін та ін.; за ред. В.В. Сташиса, В.Я. Тація]. - [4-те вид., переробл. і допов.]. - Х.: Право, 2010. - С.319].

Сьогоднішній стан безпеки на виробництві в Україні знаходиться в жахливому стані. Щодня в Україні травмується понад 60 працівників, з них троє - зі смертельним наслідком. Три з чотирьох виробничих травм супроводжуються втратою працездатності, кожна друга травма спричиняє втрату працездатності більше, ніж на 50% [Борисов В. Преступления против

безопасности производства. Комментарий к разделу X Уголовного кодекса Украины / В. Борисов //Юридичний вісник України. - 29 вересня - 5 жовтня 2001 р. - № 39 (інформацій-ноправовий банк). - С. 10]. За показниками зношеності обладнання, зневажливого ставлення до робітників, бездіяльності контролюючих органів, Україну відносять до категорії «лідерів» за кількістю травматизму і смертельних випадків на виробництві. Саме тому, бажаючи підвищити рівень відповідальності за скоєні злочини, законодавець в частині другій статей 271-275 Кримінального кодексу України (X розділ «Злочини проти безпеки виробництва») визначає обтяжуючі обставини. Обтяжуючими обставинами є різні фактори об'єктивного і суб'єктивного характеру, які впливають на ступінь суспільної небезпеки злочину і особи, як його вчинила, а також обумовлює необхідність призначення більш суворого покарання винній особі в межах санкції відповідного кримінального закону [Громко В. Я. Поняття обставин, що обтяжують відповідальність за кримінальним правом України /В.Я. Громко // Митна справа. - 2015. - № 1(2.2). - С. 260].

В кожній з наведених статей зазначені 2 обтяжуючі обставини - «загибель людей» та «інші тяжкі наслідки».

Під загибеллю людей слід розуміти смерть однієї людини чи декількох осіб [Борисов В.І., Пащенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки / Акад. правових наук; Національна юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х, 2006. С. 8]. Тобто, наявність хоча б одного потерпілого охоплюється даним поняттям і має кваліфікуватися за 2 частиною зазначених статей. Така ж позиція закріплюється п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду: «загибель людей» - це випадки смерті однієї або кількох осіб [Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва: постанова Пленуму Верхов. Суду України // Вісн. Верхов. Суду України. - 2009. - №8 - С.19.].

Стосовно «інших тяжких наслідків» у науковій літературі можна зустріти

різні думки, проте у абзац 4 п. 21 постанови Пленуму Верховного Суду України від 12 червня 2009 року №7 зазначається, що «інші тяжкі наслідки» - це випадки заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній людині, середньої тяжкості тілесних ушкоджень двом і більше особам, шкоди у великих розмірах підприємству, установі, організації чи громадянам, а так само тривалий простій підприємств, цехів або їх виборчих діляниць. Таку думку підтримують більшість авторів, проте, з деякими застереженнями: «Під такими порушеннями пропонується розуміти лише ті, які пов'язані з спричиненням шкоди саме життю і здоров'ю людей [Беляев Н. А., Анашкин Г. З., Прохоров В. С. и соавт. Курс советского уголовного права / Отв. ред.: Н.А. Беляев, М. Д. Шаргородский. — Л.: Изд-во ЛГУ, 1973. — Т. 3. Часть особенная. - С.824]».

Відсутність конкретики щодо заподіяння шкоди підприємствам, установам, організаціям чи громадянам являється значною перешкодою для правозастосування. Поняття шкоди є оціночним, а тому необхідно правильно окреслити контур об'єктивних критеріїв, за допомогою яких ці поняття будуть правильно визначені. В даному випадку слід враховувати вартість знищеного чи пошкодженого майна, а також, на думку Касинюка В.І. упущену вигоду (неотримані доходи), особливу історичну, наукову чи культурну цінність [Борисов В.І., Пашенко О.О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки / Акад. правових наук; Національна юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х, 2006.- С. 156]. Що стосується тривалого простою, то по-суті він заподіює матеріальну шкоду у великому розмірі, а тому повторне його зазначення - зайве.

Доцільно було б також роз'яснити поняття «групових нещасних випадків», як таких, що заподіюють тяжкі чи середньої тяжкості тілесні ушкодження одному з потерпілих, а іншим - тілесних ушкоджень в не залежності від їх тяжкості [Брич Л.П. Теорія розмежування складів злочинів:

монографія / Л.П. Брич. - Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. - С.23].

Отже, наведене дозволяє зробити наступні висновки: під загибеллю людей слід розуміти заподіяння смерті хоча б одній особі. По-перше, це є наслідком застосування законодавчої техніки, оскільки законодавець намагається найбільш лаконічно і детально висвітлити всі ознаки даного злочину.

Доцільно було б Постанову Пленуму Верховного Суду в частині роз'ясненням поняття «інших тяжких наслідків» внести зміни, а саме додати визначення «Групових нещасних випадків (такі, що супроводжуються заподіянням більше ніж одному потерпілому тілесного ушкодження середньої тяжкості чи легкого тілесного ушкодження, що спричинило короточасний розлад здоров'ю або незначну втрату працездатності», і викласти у такій редакції: «Як “інші тяжкі наслідки» слід розуміти випадки заподіяння тяжких тілесних ушкоджень хоча б одній людині, середньої тяжкості тілесних ушкоджень одній особі, заподіяння групових нещасних випадків, шкоди у великих розмірах підприємству, установі, організації чи громадянам, а так само тривалий простій підприємств, цехів або їх виробничих ділянок». Також доповнити ППВСУ визначенням термінів: «шкоди у великих розмірах підприємству, установі, організації чи громадянам» та «тривалий простій підприємств, цехів або їх виробничих ділянок».

Розв'язання таких важливих задач допоможе у правильному застосуванню норм статей 271-275 Кримінального кодексу України.

Науковий керівник: Мирошніченко Н.М. - к.ю.н., доцент кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія».